

سخن سردبیر

بسم الله الرحمن الرحيم

قرآن کریم، به عنوان آخرین وحی الهی و جامع‌ترین کتاب آسمانی، نه تنها راهنمای زندگی فردی و اجتماعی انسان است، بلکه منبعی غنی و الهام‌بخش برای تمامی علوم، از جمله علوم انسانی، به شمار می‌رود. این کتاب آسمانی، با نگاهی ژرف و فراگیر به ابعاد مختلف هستی و انسان، از عالم کبیر تا عالم صغیر، پاسخگوی پرسش‌های بنیادین بشر در طول تاریخ بوده و خواهد بود. پرسش‌هایی که انسان همواره در جستجوی پاسخی جامع و روشن برای آن‌ها بوده است؛ پرسش‌هایی درباره منشأ هستی، هدف زندگی، جایگاه انسان در جهان، و راه رسیدن به سعادت و کمال.

در نگاه قرآن، علوم انسانی ایده‌آل، علمی است که بر پایه توحید، نبوت، معاد و ارزش‌های اخلاقی اسلام استوار باشد و به دنبال شناخت حقیقت انسان، جامعه و جهان هستی از منظری الهی باشد. این علم، نه تنها به توصیف پدیده‌های اجتماعی، روان‌شناختی، مدیریتی، فرهنگی و تاریخی می‌پردازد، بلکه به تحلیل علل و معلول آن‌ها و ارائه راهکارهای مبتنی بر حکمت و عدالت الهی نیز اهتمام می‌ورزد. علوم انسانی ایده‌آل، به دنبال کشف قوانین حاکم بر رفتار انسان و جامعه است، اما این قوانین را در چارچوب یک نظام ارزشی الهی و مبتنی بر عدالت و رحمت الهی می‌بیند.

قرآن کریم، با توجه به تنوع شرایط تاریخی و اجتماعی نزول، به صورت تدریجی و در قالب آیات و سوره‌های متعدد نازل شده است. این تنوع، نشان از انعطاف‌پذیری و جامعیت شریعت اسلامی دارد و به ما می‌آموزد که احکام شرعی، بر اساس تغییر شرایط

زمان و مکان، قابل تطبیق و تفسیر هستند. به عبارت دیگر، احکام شرعی، اصول کلی و ثابت هستند، اما در جزئیات و روش‌های اجرایی، با توجه به تغییر شرایط، ممکن است متفاوت باشند. با این حال، اصول و ارزش‌های بنیادین اسلام، همچون توحید، عدل، نبوت و معاد، در همه زمان‌ها و مکان‌ها ثابت و غیرقابل تغییر است و هسته مرکزی دین اسلام را تشکیل می‌دهند. این اصول، راهنمای انسان در تمامی شئون زندگی و در هر شرایطی است. آنچه ممکن است تغییر کند، مصداق‌ها و روش‌های اجرای این احکام است.

در نتیجه، برای ارزیابی علوم انسانی رایج از منظر قرآن، لازم است نقش زمان، مکان و شرایط اجتماعی را مورد توجه قرار داده و با رویکردی تحلیلی، به بررسی تطبیقی آموزه‌های قرآنی و یافته‌های علوم انسانی بپردازیم. این بررسی می‌تواند منجر به رد، اصلاح، تکمیل یا جایگزینی برخی از این یافته‌ها با آموزه‌های قرآنی شود.

علی آقا صفری

۱۴۰۳/۵/۲۰